

www.emuna.info

פרשת פנחס – שנת תשע"ב

שהחטיאו את ישראל נאמר: "לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וְטִבְתָּם כֹּל יָמֶיךָ לְעוֹלָם" (דברים כג, ז). כלומר, עלינו לזכור לדורי דורות שרצו להחטיא אותנו בחטאים חמורים, וכגמול עלינו להימנע מלהיטיב להם לעולם.

חומרת העבירה להסית את הזולת לעבודה זרה

הראנו אפוא לדעת, שיחסנו אל האומות שהרעו לנו ורצו לפגוע באמונתנו, חמור מיחסנו אל האומות שרצו להורגנו נפש. לכשנתבונן נראה, שעמדה זו נגזרת מהבנה אמיתית של **תכלית האדם בעולמו, שהיא עבודת ה'**, ולכן מובן שמי שרוצה להורגנו מזיק רק לגוף שהוא אמצעי, אבל מי שמחטיא אותנו מזיק לנפש שהיא התכלית, לכן עונשו חמור יותר.

הנה כשנשים לב למצוות של בין אדם לחבירו, נראה התייחסות דומה. כלל גדול בתורה, שאסור להזיק ולפגוע ברכוש האדם ובגופו. רצח הוא הנזק הגדול ביותר שאפשר לגרום לגופו של האדם, ועבירה זו הוכנסה לעשרת הדברות היא מסווגת בשלושת העבירות שעליהן נאמר: "יהרג ואל יעבור" (רמב"ם יסוה"ת ה, ב).

ישנה מצוה אחת מתייחסת לאדם שרוצה להזיק לחבירו, בכך שמסיתו לעבוד ע"ז.

"כִּי יִסִּיתֶךָ אֶחִיךָ וְגו' נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגו' לֹא תֵאָבֶה לוֹ וְלֹא תִשָּׁמַע אֵלָיו וְלֹא תַחֲסֹס עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא תַחֲמַל וְלֹא תִכָּסֶּה עָלָיו כִּי הִרְגָּה תִהְרַגְנוּ וְגו' וְסָקְלָתוּ בְּאֲבָנִים וְנָתַת וְגו' וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִקְרְאוּ" (דברים

יג, ח-יב).

כאן מחכה לנו הפתעה, כל צורת ההתנהלות של השלטונות ביחס לאדם הנחשד בהסתה לע"ז, שונה לחלוטין מהתייחסותם לאדם שחשוד בכל שאר שלוש מאות ששים וארבע מצוות לא תעשה. גם סדר הדיון המשפטי שונה וחמור בהרבה! נפרט את הדבר: הכלל הוא שאפילו אדם שחשוד ברצח, אם לא התרו בו לפני המעשה, הוא פטור. גם במהלך המשפט, מצוה על בית דין לחפש לו זכות כדי להצילו, כש"כ: "ושפטו העדה והצילו העדה" (במדבר לה, כה-כו), ואמרו ולא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה (סנהדרין ב, א). שכדי להרשיעו צריכים רוב של שניים מתוך כ"ג הדיינים. אם לאחר פסק הדין הועלתה טענה חדשה, הרי שחוזרים ופותחים את הדיון מחדש, אבל אם הוא זוכה ולאחר

המדרש סיפק לנו תשובה לשאלה: למה לא נצטוונו לנקום במצרים שהרגו בנו עשרות שנים ואף הטביעו את הבנים ביאור, ואילו על המדיינים שלא הרגו אפילו נפש אחת מישראל יצאו מיד למלחמה?

התשובה היא: המלחמה בין בני אדם קיימת מאז ומעולם. מאז שנלחם קין בהבל והרגו, ממשיכים בני אדם להילחם, מסיבות שונות ומשונות, עד ימינו אנו. כלומר, על אף האכזריות והרשעות שעומדות מאחורי המלחמה, היא מהווה חלק מאורחות חיי אדם. בעבודת מחקר נמצא, שמאז מלחמת העולם השנייה ועד היום, לא היה אפילו יום אחד שבו לא היתה מלחמה במקום כלשהו בעולם: או בהודו או בארגנטינה, או בקפריסין או בקשמיר, או בישראל או בעירק וכיוצ"ב. אבל כל זה אמור כשעם אחד נלחם בזולתו, או לצורך הגנה עצמית או כדי להשיג שטחים ושלל. אבל, **עם שרוצה לגרום לעם אחר לחטוא בחטאים גדולים וכבדים, חורג מ'כללי המשחק'** מפני, שהוא רוצה לשלול ממנו את חיי העולם הבא, חיי הנצח. המצרים והאדומים לחמו נגדינו באופן המקובל, ולכן לא היה מן הדין להתנקם בהם, הם נענשו באופן קל יחסית, שני דורות נאסרו עליהם להתחתן עם בני ישראל אבל דור שלישי יותר לבוא בכלל ישראל. אבל המדיינים ועמון ומואב, הרעו עד מאוד בהחטיאם את ישראל בשתיים מן העבירות החמורות ביותר, זנות ועבודה זרה.

גם כשישראל יוצאים למלחמה נצטוו לנהוג בדרכי חסד ושלום: "כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם" (דברים כ, י). אחת הדרכים המקובלות ביותר לנצח במלחמה היא התקפת פתע, להתקיף את האויב בשעה שהוא כלל וכלל לא התכונן לכך, כך נהגו כל הצבאות מאז ומעולם. בתקופתנו מפורסמות שתי התקפות מהסוג הנ"ל במלחמת העולם השנייה: התקפת היפנים על ארה"ב בפרל הרבור והתקפת הגרמנים על הרוסים. אבל התורה מחייבת ליידע כל מדינה שעומדים לתקוף אותה, ואם היא חפצה לשלום בקשתה תתקבל ואז, יש איסור לפגוע בה. ברור, שזו דרך 'יקרה' מאוד מפני שהכוח התוקף מאבד את "עיקרון ההפתעה", העם המותקף נערך למערכה והכוח התוקף יסבול אבדות קשות מאוד. למרות זאת, כך דרכה של תורה, מפני ש"דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי נֶעֶם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם" (משלי ג, יז).

אבל לכלל זה יש יוצא מן הכלל, כשהתורה מתייחסת לעמון ומואב

חוב מחזירין אותו ופוחתים הדיון
מחדש. אבל אם יצא חייב ואמר אחד יש
לי ללמד עליו זכות, אין מחזירין אותו"
(סנהדרין לג, ב), ובייטר דיני נפשות ההלכה
היא להיפך.

חומרה נוספת שיש בדינו,
שמכריזים ומפרסמים בכל גבול ישראל,
שפלוני הסית והדית, הורשע ונסקל בבית
דין, מה שלא עושים אפילו לרוצח ונואף
(סנהדרין פט, א).

למדנו מכאן חומרת המחטיא את
חבירו, שהיחס אליו הוא בכל חומר הדיון
ובטלה כלפיו מידת הרחמים. למרות שכל
התורה מחנכת לחסד ולרחמים, הרי
שבמקרה שלפנינו התורה מתריאה "לא
תאבה לו לא תשמע אליו ולא תחוס עינך
עליו ולא תחמול ולא תכסה עליו".
ההסבר לכך הוא, שהרי האדם נברא רק
כדי להועיל לאחרים כש"כ הגר"ח זצ"ל
ועולם חסד יבנה. ההטבה הגדולה ביותר
לאדם היא, להדריכו מה תכליתו בעולם
וכיצד יגיע לעולם הבא, עולם הנצח. לכן
אברהם אע"ה היה הולך ומקרב אנשים
לעבודת הבורא, זאת מפני מידת החסד
שהיתה בו כפי שביאר בחוה"ל. לכן אדם
שמסית את זולתו לרעה הרי איבד בזה
את זכות קיומו והוא 'הרודף' הגרוע
ביותר שיכול להיות, מפני שהוא גורם לו
את הרעה הגדולה ביותר שקיימת,
בהתאם לכלל שלמידה התורה, שגדול
המחטיאו יותר מההורגו.

כיצד להרגיש נוכח העובדה שלמעלה ממיליון ילדים מתחנכים לכפירה בתורה

מן הראוי לציין את הרגשת הלב
של אדם, שכולו טהור וכל מהותו דעת
תורה.

הרב שלמה כהן, שהיה בן ביתו
של מרן החזון איש זצ"ל ושנים רבות
למד עמו בחברותא, סיפר: בזמן
הפרעות של הערבים בשנת תש"ו, הבעתי
לפניו את חרדתי וזעזוע נפשי, כי אין יום
שיעבור בלי קרבנות יהודים.

ואמר לי בדרך מוסר:
ומדוע אינך מזועזע כל כך
מזה **שאלפים ורבבות ילדים**
מישראל מקבלים חינוך
חפשי, שהוא בבחינת שריפת
נשמה וגוף קיים? **וכי**
הרציחה ההמונית הזאת
פחות אכזרית היא מרציחת
הערבים?? אשר סוף סוף,
אינה פוגעת אלא ביחידים
ואינה מקיפה המונים כה
גדולים, **ומדוע איפוא זה כן**
מזועזע וזה לא? הלא חז"ל

מכן הועלתה טענה לרעתו, אין חוזרים
ופוחתים את הדיון מחדש. אבל אדם
שמואשם כ"מסית ומדיח", הכללים
לגביו משתנים לחלוטין.

"כָּל חַיְבֵי מִיתוֹת
שְׁבִיתוֹכָה אֵין מְכַמִּינִין
עֲלֵיהֶם, חוץ מִזֶּה... **מְכַמִּינִין**
לוֹ עַדִּים אַחֲרֵי הַגָּדֵר, וְהוּא
אוֹמֵר לוֹ אֲמֹר מֶה שְׁאַמַּרְתָּ
לִי בַּיְחֹד, וְהִלָּה אוֹמֵר לוֹ,
וְהוּא אוֹמֵר לוֹ הֵיאֵךְ נָנִית
אֶת אֶ-לֵהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וְנִלְךְ
וְנַעֲבֹד עֲצִים וְנֶאֱבָנִים. אִם
חוֹזֵר בּוֹ, הָרִי זֶה מוֹטָב. וְאִם
אֲמַר כֶּךָ הִיא חוֹבַתְנוּ וְכָךְ
נִפָּה לָנוּ, הָעוֹמֵדִין מֵאַחֲרֵי
הַגָּדֵר מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית
דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתוֹ" (סנהדרין
פ"ז, מ"י).

כלומר, אדם שבא לביי"ד ומתלונן,
שפלוני הסיתו לעבוד ע"ז, אי אפשר
לקבל את דבריו מפני, שאין לו עדים. אי
לכך, **אנו גורמים לו לכתחילה, שיעבור**
שנית על האיסור של "מסית", בכך
שהמתלונן יבקש ממנו 'להסביר' לו שוב
למה עליו לעבוד ע"ז, כשהפעם הטמינה
המשטרה עדים המאזינים לכל הדו-שיח,
והם יבואו אחר כך ויעידו בבית דין. יש
כאן חריגה חמורה מהכלל הידוע,
שאפילו בעבירה קלה אסור להכשיל שום
אדם, לא יהודי ולא נוכרי, בגלל הלאו
של "לפני עיוור לא תתן מכשול". ואילו
כאן, הבית דין גורמים לחשוד לעבור שוב
על איסור חמור של הסתה לע"ז, וכל זה
כדי שיוכלו להורגו. זהו מקרה חריג
ויחיד בכל התורה כולה! גם בנהלי הדיון
בבית דין יש בעוון זה החמרות גדולות.
בכל התורה כולה, אין אדם מקבל עונש
של מלקות או מיתה, מבלי שקדמה לכך
התראה. מסית, נענש בלי התראה
מוקדמת, למרות שלא ניתנה התראה,
אלא כדי להבחין בין שוגג למזיד, ויתכן,
אפוא, שאותו מסית אינו יודע שאסור
להסית, למרות זאת עושים אותו. אפילו
אצל רוצח מחפשים דרכים כיצד ניתן
להטותו לכף זכות, אצל מסית לא, כל
זאת בגלל שרצה להחטיא את חבירו.

חומרה נוספת שאנו רואים
בעבירה זו, שהאדם נידון למוות רק על
דיבור מבלי שעשה שום **מעשה** רע. דבר
שאין לו אח ורע בכל התורה, אפילו
העבירה החמורה ביותר שהיא לשון הרע,
ששקולה כנגד עבודה זרה, גילוי עריות
ושפיכות דמים, אין האדם נענש עליה
בבית דין כלל וכלל. אילו המסית נידון
בחמורה שבמיתות, שהיא סקילה.

חומרה נוספת: שאם יצא מבית
דין זכאי ואמר אחד, יש לי ללמד עליו

קבעו שגדול המחטיאו יותר
מן ההורגו! (מעשה איש ח"א, עמ'
קע).

לזכות את הזולת וכש"כ את הרבים זו המצוה הגדולה ביותר

ידוע הכלל, שמידה טובה מרובה ממידת פורענות, ואם ההתייחסות לאדם שמסית את השני היא כל כך חמורה, הרי שזכותו של המזכה את חברו, גם היא ללא גבול. אם אדם משפיע על אחרים לחזקם ולקרנם לתורה, גדולה זכותו עד מאוד. כך שנינו במשנה (אבות ה, יח): "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו", ובמסכת יומא (פז, א) פירשו: כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו – הקב"ה מדחה מפניו את העבירה שלא תבא לידי, רש"י. ובתוספתא סוף יומא (פר' ד, יא) נאמר: מגלגלין זכות על יד זכאי, לעמוד הימנו פרשיות של זכות הרבים הראויות לעמוד הימנו. הרי שזיכוי הרבים יש בו ריוח גדול ונפלא, ומלבד עצם המצוה, שזכות הרבים תלויה בו, כמפורט במשנה, ויש לו שכר כנגד כולם, מעלה נוספת יש בו, שיש לו סיוע מיוחד מן

השמים לשומרו מחטא ומקילים עליו בהרבה את הבחירה, שמן השמים מונעים אותו ממכשול. שכר נוסף, שמגלגלים על ידו זכות הרבים, שממציאים לו שיגולגלו זכויות על ידו. הרי לנו, שהמזכה את הרבים זוכה לרווחים גדולים, שביניהם גם הנהגה ניסית, שהרי זוכה גם לשמירה יתירה מן השמים שלא ייכשל בחטא וגם לריבוי זכויות, מה שאינו יכול להשיג על ידי בחירתו.

במחטיא את רבים – הכל הוא להיפך, מלבד שחטא הרבים תלוי בו עד סוף כל הדורות, דהיינו שכל התוצאות מחטא זה תלויות בו, גם מונעים ממנו מלחזור בתשובה, שאין מספיקים בידו לעשות תשובה, ומגלגלים על ידו חובות ועבירות נוספות, וכל מה שמסובבים מן השמים הוא ללא שיעור, והרבה למעלה מכוחותיו. נמצא, שבהתבוננות מועטה יעמוד האדם על גודל הטובה והאושר אשר בזיכוי הרבים, ולעומתם על עומק הרעה והאסון אשר בצד ההפכי.

סיכום: משפט התורה הוא "הבא להורגך השכם להורגו". המחטיא אדם חמור עונשו יותר מההורגו. להסית אדם לעבוד עבודה זרה חמור יותר מאשר לעבוד עבודה זרה. זה המקרה היחיד שמטמינים עדים כדי ללכדו. משדלים אותו לעשות שוב את העבירה, להסית לע"ז. סדרי הדין שלו חמורים באופן מיוחד. המחטיא את הרבים עונשו חמור ביותר וחטאיהם נוקפים לחובתו. המזכה את הרבים אין גבול לשכרו וזוכה להנהגה ניסית שלא יכשל בחטא ועוון.